

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 111/06-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 29. marca 2006 predbežne prerokoval sťažnosť 1) Ing. F. Č., bytom B., 2) Ing. P. B., bytom N., 3) Ing. M. K., bytom N., 4) Ing. M. A., bytom N., 5) S. D., bytom N. a 6) J. L., bytom N., všetkých zastúpených advokátom JUDr. A. B., B., ktorou namietali porušenie čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 3 Ndt 47/2005, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. F. Č., Ing. P. B., Ing. M. K., Ing. M. A., S. D. a J. L. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. marca 2006 doručená sťažnosť 1) Ing. F. Č., bytom B., 2) Ing. P. B., bytom N., 3) Ing. M. K., bytom N., 4) Ing. M. A., bytom N., 5) S. D., bytom N. a 6) J. L., bytom N. (ďalej len „sťažovatelia“), všetkých zastúpených advokátom JUDr. A. B., B., ktorou namietali porušenie čl. 46 ods. 1

a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 3 Ndt 47/2005.

Sťažovatelia žiadajú vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených základných práv vyplývajúcich z ústavy, listiny a dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Ndt 47/2005 z 9. februára 2006 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) s tým, aby bolo napadnuté uznesenie zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Napokon požadujú náhradu trov právneho zastúpenia.

Sťažovatelia požadujú aj vydanie dočasného opatrenia, ktorým by ústavný súd uložil najvyššiemu súdu, aby sa zdržal vykonávania úkonov odvolacieho konania v trestnej veci sťažovateľov vedenej pod sp. zn. 4 To 36/2004, a to až do skončenia konania pred ústavným súdom.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia sú obžalovanými v trestnej veci vedenej na najvyššom súde ako odvolacom súde pod sp. zn. 4 To 36/2004. V prvom stupni sa táto trestná vec viedla na Krajskom súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 1 T 36/90. Sťažovatelia podali proti rozsudku krajského súdu odvolanie a po podaní odvolania s pomocou svojich obhajcov zistili, že v archíve Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v L. sa nachádza jednak veľké množstvo svedeckých výpovedí získaných v prípravnom konaní riadnym zákonným postupom, ako aj veľké množstvo iných listinných dôkazov zhromaždených v priebehu vyšetrovania. Tieto materiály však nikdy neboli dané do trestného spisu, ktorý bol pri skončení vyšetrovania predložený sťažovateľom a po podaní obžaloby súdu. Podľa názoru sťažovateľov vzhľadom na všetky okolnosti išlo o utajené dôkazy, ktoré nepodporovali verziu prípadu prezentovanú orgánmi činnými v trestnom konaní. Časť týchto dôkazov nájdených v archíve a vybraných ako príklad písomným podaním z 25. augusta 2004 predložili odvolaciemu senátu najvyššieho súdu. Navrhli taký procesný postup, aby odvolací senát najvyššieho súdu bez nariadenia verejného zasadnutia o odvolaní, teda na neverejnom zasadnutí, zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, aby krajskému súdu bolo uložené za

povinnosť vyžiadať si z archívu všetky dôkazy týkajúce sa trestnej veci. Najvyšší súd však takto nepostupoval a na prerokovanie odvolaní sťažovateľov vytýčil termín verejného zasadnutia. Na verejnom zasadnutí konanom 13. decembra 2005 sťažovatelia trvali na tom, aby najvyšší súd tieto dôkazy sám zadovážil a oboznámil sa s nimi. Odvolací senát najvyššieho súdu však tomuto návrhu nevyhovel. Vzhľadom na nezákonnosť takéhoto postupu odvolacieho senátu podali sťažovatelia námietku zaujatosti všetkých členov senátu. Iný senát najvyššieho súdu napadnutým uznesením rozhodol, že predseda senátu a sudcovia odvolacieho senátu nie sú vylúčení z vykonávania úkonov odvolacieho konania.

Podľa názoru sťažovateľov napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených základných práv vyplývajúcich z ústavy, listiny a dohovoru. Porušenie základných práv vidia sťažovatelia predovšetkým v tom, že v ústavne súladnom konaní nemožno opomenutím niektorého z vykonaných dôkazov vziať za preukázanú skutkovú verziu, ktorá v opomenutých nevyhodnotených dôkazoch nemá oporu. Tomu nasvedčujú aj príslušné ustanovenia Trestného poriadku prikazujúce predložiť súdu spolu s obžalobou všetky spisy s prílohami a dôkaznými predmetmi. Pokus sťažovateľov o dosiahnutie nápravy v rámci odvolacieho konania však bol neúspešný, lebo odvolací senát sa týmito dôkazmi odmietol zaoberať. Dal tým najavo, že bude postupovať nezákonne. Zároveň tým hrubo ignoroval viaceré ustanovenia Trestného poriadku, čím spochybnil svoju nezaujatosť a nestrannosť v rozhodovacom procese o vine, či nevine sťažovateľov, pričom vyvolal odôvodnené pochybnosti o svojej nezaujatosti pre pomer k veci v zmysle § 30 ods. 1 Trestného poriadku. Svojím postupom odvolací senát obral sťažovateľov o možnosť, aby navrhované dôkazy boli hodnotené nezávislým a nestranným súdom. Na základe tejto skutočnosti sťažovatelia vážne pochybovali o tom, či odvolací senát dokáže objektívne, nezaujato, nestranne a spravodlivo rozhodnúť. Preto vzniesli námietku zaujatosti odvolacieho senátu.

Sťažovatelia poukazujú na iné rozhodnutie najvyššieho súdu vedené pod sp. zn. 5 To 31/2004, ktoré bolo publikované v časopise Zo súdnej praxe a v ktorom najvyšší súd za analogických okolností zaujal odlišný názor týkajúci sa otázky nezaujatosti a nestrannosti sudcu, resp. sudcov. Napriek tomu však najvyšší súd napadnutým uznesením

námietke sťažovateľov nevyhovel. Z odôvodnenia vyplýva, že poukazovanie sťažovateľov na dôkazy nachádzajúce sa v archíve považuje najvyšší súd za návrhy na doplnenie dokazovania a postup namietaného odvolacieho senátu za využitie jeho zákonnej možnosti doplnenie dokazovania odmietnuť. Tento názor je však neakceptovateľný, lebo ide o dôkazy, ktoré už boli v prípravnom konaní vykonané. Skutočnosť, že odvolací senát nezákonne odmietol oboznámiť sa s takýmito dôkazmi, treba považovať za objektívnu a overiteľnú skutočnosť vyvolávajúcu pochybnosti o nestrannosti odvolacieho senátu. Došlo aj k porušeniu princípu rovnosti zbraní, lebo obžaloba sa dostala vo vzťahu k obhajobe do výhody.

Z výroku napadnutého uznesenia vyplýva, že predseda senátu JUDr. Š. M. a sudcovia JUDr. P. H. a JUDr. J. K. podľa § 30 ods. 1 Trestného poriadku nie sú vylúčení z vykonávania úkonov odvolacieho konania v trestnej veci sťažovateľov vedenej na najvyššom súde pod sp. zn. 4 To 36/2004. Z odôvodnenia je zistiteľné, že neboli splnené zákonné podmienky na vylúčenie sudcov odvolacieho senátu v zmysle § 30 ods. 1 Trestného poriadku. Účelom ustanovení Trestného poriadku o vylúčení orgánov činných v trestnom konaní je upevniť dôveru účastníkov konania i verejnosti v nestrannosť a nezaujatosť ich postupu. Zákon preto vylučuje z vykonávania úkonov trestného konania len ten orgán činný v trestnom konaní, u ktorého možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti z dôvodov taxatívne vymenovaných v ustanovení § 30 Trestného poriadku. Takéto skutočnosti však zistené neboli. Odvolanie a konanie o ňom upravuje 16. hlava Trestného poriadku a konanie na odvolacom súde ustanovenie § 263 Trestného poriadku. Toto ustanovenie je špeciálne len pre toto štádium trestného konania a len keď v tomto ustanovení nie je niektorá otázka upravená, použijú sa všeobecné ustanovenia o verejnom alebo neverejnom zasadnutí. V ods. 5 § 263 Trestného poriadku je upravený priebeh verejného zasadnutia a v ods. 6 tohto ustanovenia je stanovená výnimka, kedy možno vykonať dôkazy v odvolacom konaní. Podľa § 263 ods. 5 Trestného poriadku po začatí verejného zasadnutia predseda senátu alebo ním určený člen senátu prednesie najskôr napadnutý rozsudok, uvedie, ktoré chyby rozsudku alebo konania sa vytýkajú a oznámi podstatný obsah doterajšieho konania. Zo zápisnice o verejnom zasadnutí odvolacieho senátu najvyššieho súdu v namietanej veci sp. zn. 4 To 36/2004 vyplýva, že senát

postupoval pri vykonaní verejného zasadnutia v intenciách citovaného zákonného ustanovenia. Nezodpovedá stavu veci a zákonu tvrdenie sťažovateľov, že by odvolací senát „hrubým spôsobom ignoroval viaceré ustanovenia Trestného poriadku, a tým spochybnil svoju nestrannosť a nezaujatosť“, pokiaľ zamietol návrhy obhajcu sťažovateľov na vykonanie dokazovania na verejnom zasadnutí výsluchom všetkých svedkov, ktorí boli zistení po začatí trestného stíhania do vykonania hlavného pojednávania a dôkazov, ktoré navrhli v písomných podaniach. Podľa § 263 ods. 6 Trestného poriadku odvolací súd môže podanie doplniť dôkazmi nevyhnutnými na to, aby mohol rozhodnúť o odvolaní. Ťažisko dokazovania a zisťovania skutkového stavu veci je však na súde prvého stupňa. Práve v tomto štádiu sa uplatňujú základné zásady trestného konania uvedené v § 2 Trestného poriadku, teda i zásada ústnosti a bezprostrednosti, ako aj zásada zisťovania skutkového stavu v rozsahu nevyhnutnom pre rozhodnutie, na ktoré sťažovatelia poukazovali v námietke zaujatosti. Preto ich vyjadrenie prostredníctvom obhajcu „o hrubom ignorovaní viacerých ustanovení Trestného poriadku odvolacím senátom“ sú v rozpore so zákonom a neetické. Výnimočnosť dokazovania v odvolacom konaní vyjadril zákonodarca fakultatívne slovom „môže“, aj to len za predpokladu, že takéto doplnenie dokazovania považuje odvolací súd za nevyhnutné na rozhodnutie o odvolaní. V posudzovanej veci odvolací súd považoval dôkazy prezentované sťažovateľmi v odvolaniach proti rozsudku krajského súdu za súčasť ich obhajobných odvolacích tvrdení. Pokiaľ za takéhoto stavu bol senát toho názoru, že oboznámenie s dôkazmi v rámci oboznámenia sa s odvolaniami sťažovateľov je postačujúce na rozhodnutie o podaných odvolaniach, nemožno z tohto postupu vyvodiť pochybnosti o nestrannosti a nezaujatosti pre pomer k veci tak, ako to vyplýva z ustanovenia § 30 ods. 1 Trestného poriadku. So zreteľom na uvedené je aj odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 To 31/2004, na ktoré poukazujú sťažovatelia, nenáležitý.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky prerokoval na neverejnom zasadnutí a preskúmal ju zo všetkých hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 27/04, I. ÚS 25/05, I. ÚS 74/05, I. ÚS 158/05, I. ÚS 213/05).

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštatne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou

o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

Ústavný súd považuje za potrebné predovšetkým konštatovať, že námietky sťažovateľov možno rozdeliť na dve časti. Prvá časť námietok smeruje k tomu, že sudcovia odvolacieho senátu najvyššieho súdu tým, že odmietli vykonať na verejnom zasadnutí dokazovanie navrhnuté sťažovateľmi, prejavili svoju zaujatosť a nedostatok nestrannosti v danej veci. Je to zrejmé z faktu, že ide o dôkazy, ktoré boli zákonným spôsobom získané v prípravnom konaní, ale napriek tomu neboli dané do trestného spisu a predložené súdu spolu s obžalobou. Druhá časť námietok smeruje k tomu, že nevykonaním týchto dôkazov dochádza k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie, keďže sťažovatelia nemali možnosť vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, pričom bez týchto dôkazov nie je možné spravodlivo rozhodnúť.

Vo vzťahu k prvej časti námietok treba uviesť, že nie je možné považovať ich za dôvodné. Najvyšší súd v napadnutom uznesení dostatočným spôsobom objasnil, prečo nie je možné urobiť záver o vylúčení sudcov odvolacieho senátu na základe skutočností namietaných sťažovateľmi. Uznesenie najvyššieho súdu nemožno považovať ani za arbitrárne, ale ani za nie dostatočne zdôvodnené.

Ústavný súd považuje za potrebné v tejto súvislosti dodať, že podľa Trestného poriadku účinného do 31. decembra 2005, podľa ktorého prichodí najvyššiemu súdu v odvolacom konaní vo veci sťažovateľov postupovať, doplnenie dokazovania v odvolacom konaní je iba celkom výnimočné. Dlhoročná prax odvolacích súdov pri aplikácii kasačného princípu, ktorým je odvolacie konanie ovládané, sa ustálila v tom, že predmetom doplnenia dokazovania bývajú iba celkom nenáročné úkony, aj to len výnimočne. Základnou filozofiou kasačného princípu totiž je, že dokazovanie sa vykonáva na súde prvého stupňa. Vzhľadom na tento princíp v prevažnej väčšine prípadov, v ktorých odvolací súd dospeje k názoru, že skutkové zistenia prvostupňového súdu neboli úplné a je potrebné ich doplniť, postupom podľa § 258 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku rozsudok zruší a vec podľa § 259

ods. 1 Trestného poriadku vráti súdu prvého stupňa, aby ju v potrebnom rozsahu znova prejednal a rozhodol.

Vzhľadom na uvedené úvahy nemožno dospieť k záveru o vylúčení sudcov odvolacieho senátu pre ich zaujatosť vo veci na základe tej skutočnosti, že v súlade s kasačným princípom odmietli doplniť dokazovanie, ktorého rozsah podľa návrhov sťažovateľov bol značný.

Neopodstatnenosť druhej časti námietok sťažovateľov je ešte očividnejšia a markantnejšia.

Napadnutým uznesením najvyššieho súdu nedošlo k rozhodovaniu o tom, aké dôkazy sa majú vykonávať, resp. o tom, či bude alebo nebude vyhovené dôkazným návrhom, ktoré predložili sťažovatelia. Napadnutým uznesením rozhodoval najvyšší súd o námietke zaujatosti členov odvolacieho senátu, teda o celkom inej otázke. Práve preto niet nijakej príčinnej súvislosti medzi právom sťažovateľov vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom a právom na spravodlivé súdne konanie v súvislosti s možnosťou sťažovateľov preukázať svoju nevinu na jednej strane a rozhodovaním najvyššieho súdu o námietke zaujatosti na strane druhej.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

Keďže bola sťažnosť na predbežnom prerokovaní odmietnutá, nebolo potrebné sa osobitne zaoberať návrhom sťažovateľov na vydanie dočasného opatrenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. marca 2006